

Sylvia Plath: Ariel

[PM/30 ADMIN](#)

ESSEE – Päivi Savolainen (9.6.2020)

LEIJONANPUNAINEN RUUMIS, LASISET SIIVET

Ne kierähtävät pienestä pussista keveästi, ukkospilven siniset siemenet, joiden seassa muutama pähkinäruskea. Muistan äidin 1980-luvulla Kreetalta tuoman, kirjan väliin litistetyn unikon kukinnon, jota säilytin pitkään. Musta kauneuspilkku punaisella helmalla, joka leijuu tuulessa. Nyt kylvän oopiumunikon siemeniä rutikuivaan, pölisevään multa. Tämä lajike on Hungarian Blue, hienostuneen violetti. Jos saan sen kasvamaan ja murran sen varren maitiasnesteeseen nauttimista varten, syyllistyn huumausainerikokseen. Selailen unikkoteen valmistusohjeita ja luen, kuinka useampi teini-ikäinen on tahattomasti nauttinut yliannostuksen unikkoteetä ja menehtynyt. Tuo nukkumatin myrkkymaito on latinaksi *pappa*, siitä *papaver*, maitomaista nestettä tihkuva varsi taisiemenkotelo, *somniferum*, unta kantava. Morfeuksen alainen kukka, ehkä kasvattamalla sinua ihmettelen omaa väsymystäni, untani, unettomuuttani; silkkisenä liehuvan helmasi kujeilua tajunnan eri tasoilla.

Viimeisinä elinkuukausinaan Sylvia Plath käytti sanaa punainen 22 kertaa runoissaan; päiväkirjoissaan hän mainitsee punaisen yli sata kertaa. Ted Hughes kirjoittaa runossaan *Punainen* (käännös omani) Sylvian kuolinhuoneen olleen (symbolisesti) punainen:

”silkkaa veriputousta laipiosta lattiaan. /Samoin tyynyt. Samoin/ ikkunalaudan raaka karmininpuna./
Sykkivä solu./ Atsteekialttari – temppeli.”

Sylvian kuolema tuntui olleen yhtä täyteläisen punainen kuin hänen elämänsä; punainen elinvoiman, rakkauden, tuskan, kauneuden, voiman ja vihan värinä.

Kuten moni muukin, tutustuin Sylvian runouteen ensimmäisen kerran teini-ikäisenä, vasta runouden löytäneenä. Vaikka huumannuin hänen säkeistään, en ymmärtänyt niistä juuri muuta kuin että hän sai kuoleman kuulostamaan houkuttelevalta – ja siksi pelottavalta – kuin unikkomaito. Teini-ikäinen leikkii kuoleman vaaralla ja jännityksellä, nyt keski-ikässä, kenties elämän puolitaipaleessa, Sylvian runous herättää elämänkiihkon, jonka äärimmäisin muoto on kuolemankiihko, liekinpunaiset unikat:

”Te lepatatte. /En voi teitä koskettaa. /Panen käteni liekkeihin. Mikään ei pala. /Ja näännyn katsoessani teidänn/lepatteluanne kurttuaisina, kirkkaanpunaisina kuin suun iho.”

Tai hetkinen, korjaan ajatustani. Kysymys ei ole kuolemankiihkosta, vaan elämäntuskan, kivun kaipuusta, halusta tuntea edes jotain. Niiden sijaan runon puhuja saa lääkityn turtumuksen:

”Voisinpa vuotaa verta, nukkua! /Voisipa suuni naida niin suurta haavaa! /Viinanne imeytyy /minuun, lasikapselissa/ tainnuttaen, tyynnyttäen. /Mutta värittöminä. Värittöminä.”

Muistan aiemmin mainitsemani unikonkylvökesän hieman utuisesti. Istun multakasan päällä, minulla on kirjoitusvälineet mukana. Kuiva maa pölisee. On ollut pidempi kuiva kausi. Havainnoin hajamielisesti unikontaimia, enkä saa koottua ajatuksiani. Parisuhde rakoilee. Rakoilen itsekin. Häviän väsymyksen sumuun, jossa kirkas ajatuksen liekki on harvinainen kuin elosalama toukokuussa. Kirjoitan ylös mitä vielä haluan Sylviasta sanoa. Luen hänen kirjeitään ja päiväkirjojaan, luen artikkeleita ja tutkimuksia, mutta oma väsymykseni sakenee niin, että punainen lanka minun ja Sylvian välillä hiutuu. Minäkin olen suhteessa menestyvään runoilijaan, ja kahden runoilijan arki on kahden eri tavalla herkän kömpelöä, tukahdutettua,

ajoittain leimahtelevaa kolahtelua toisiaan vasten. Sylvia näyttää minulle haavansa ja minä haluan näyttää hänelle omani. Mutta en pysty siihen juuri nyt. Olen väsymyksestä liian turta. Minua tutkitaan ja havaitaan että rautavarastoni ovat tyhjät. Olen niin sanotusti vähäverinen. Olen muutenkin kalpea, mutta nyt minusta puuttuu punaista; kiihkoa, rakkautta, voimaa, vihaa. Elämää.

Sylvian runous, enemmän kuin monen muun, kutsuu tunnustuksellisuuteen. Mutta tunnustuksellisuus sisältää myös biografistisen tulkintalinjan, jonka mukaan runojen tulkinta on täysin riippuvainen Sylvian elämästä. Tai hänen tapauksessaan kuolemasta. Hänen runoutensa ja elämänsä samaistetaan toisiinsa mutta myös lukijan omaan elämäään, ja syntyy juuri tällaisia kirjoitelmia joissa minä ja Sylvia ovat jonkinlaisessa henkis-mystisessä yhteydessä. Sylviasta on tullut ikoni, kultti ja loputon mysteeri; on syntynyt plathographia – Heather Clarkin kehittämä termi, syntetisoiden Plathin, patologian ja biografian – joka vääristää Plathin runojen tulkintaa suunnaten katseen liaksi Sylvian elämään. Jotain patologista tässä on, sillä vaikka tiedostan biografismin ansan, on minunkin Sylvian kohdalla vaikea päästää irti hänen elämästään, kuolemastaan, Sylviasta.

Heather McClave kirjoittaa artikkelissaan *Troubled Bones* kuinka Sylvia Plathilta puuttuu etäännytyksen taito, periferinen raja itsen ja toisten välillä. McClaven mukaan Sylvian mieli on altis ja välitön: punaiset tulppaanit täyttävät tietoisuuden, eikä runoilija löydä perspektiiviä eikä yhteyttä toisiin. Tällainen tulkinta on pahinta biografismia, etenkin kun McClave vertaa hänen runouttaan Whitmaniin, Dicksoniin, Stevensiin ja Eliotiin, jotka osaavat ”sijoittaa itsensä osaksi luonnollisia prosesseja” ja ”näkevät annetun osansa universumin luonnollisissa systeemeissä”, siinä missä Plathin vieraantuneessa maailmankuvassa ”asiat itsessään eivät juurikaan kiinnosta Plathia, paitsi korrelaatteina hänen henkilökohtaisille reaktioilleen.” Tunnustan periferian rajan minun ja Sylvian välillä olevan liukuva. En usko McClaven analyysiin Sylviasta tai hänen runoudestaan, mielestäni se on kokonaisuudessaan holhoava ja pahansuopainen. *Arielin* runot koskettavat minua intensiteetillä, jota tunnen itsessäni; leimahduksina, kipuna, kaipuuna, joita täplittävät vaaleanpunaiset onnellisuuden hetket.

Ero tulee, sekä minulle että Sylvialle. En laita päätäni kaasu-uuniin, mutta en jaksa hoitaa puutarhaa kovin kummoisesti; vain muutama oopiumunikko avaa repaleiset helmansa, kunnes tuuli lennättää niiden silkiset hameet teille tietymättömille. Puutarha jää kesken, tämän esseen suunnittelu jää kesken, jäikö rakkauskin kesken? Väsymys valtaa minut kuin rikkaruohoarmeija, väsymys on yhtä aikaa nukkaista ja pehmeää, mutta myös jollain lailla klinisen kylmää, terävää. Kuin sisuksiini unohtunut sondi. Sylvia jää kuitenkin siemenenä muhimaan, odottaen ravinteikkaampaa kautta. Runossa *Tulppaanit* kerrotaan, kuinka sairaalaan joutunut ikäänkuin riisutaan puhtaaksi identiteetistään:

”Olen luovuttanut nimeni ja päivävaatteeni hoitajattarille /ja historiani nukutuslääkärille ja ruumiini kirurgeille. // Ne ovat tukeneet pääni tyynyn ja lakanankäänteen väliin /kuin silmän kahden valkean luomen väliin jotka eivät /sulkeudu. /Typerä pupilli, sen on otettava kaikki vastaan.”

Uupuneena huomaan identiteettini muuttuvan. Väsymys vie kiinnostuksen jopa lukemiseen, koska ajatus ei pysy enää kasassa tarpeeksi pitkään. Merkitysketjut hajoavat. Erilaisia fyysisiä oireita ilmenee, ja luen sairaskertomuksista itsestäni kuin ulkopuolisesta: ” 40-vuotias nainen, tulee vastaanotolle...”. Sylvia tarkastelee sairaalan toiseuttavaa ilmapiiiriä, jossa hoidettavan oma tekijyys rajoittuu ainoastaan näkemiseen ja hoidettavana olemiseen:

”Ruumiini on niille kuin rannan kivi, ne hoitavat sitä niin kuin /vesi /hoitaa kiviä joiden ylitse sen on käytävä, siloittaen hellästi. /Ne tuovat minulle tunnottomuuden kirkkaine neuloineen, ne / tuovat unen.”

Unta minäkin kaipaam, mutta lääkityn unen jälkeinen päivä on minulle niin samea ja uuvuttava, että otan mieluummin lyhyet, levottomat yöt ja pitkät, ylikierroksilla hyrräävät, unenkaltaiset päivät. Kaipaam rauhaa, yksinäisyyttä, tilaa, johon sulkeutua ja kammioitua; tyhjentyä. Kadehdin runon puhujaa, koska hän saa lääkityn tyhjyytensä, puhtaautensa, katoamisensa, vapautensa: ”Ne ovat rassanneet minut puhtaaksi rakkaista yhteyksistäni.” Ainoa, mikä häiritsee runon valkean hillittyä tunnelmaa, on vihko liian punaisia tulppaaneja,

”ne tekevät/kipeää. [-] Niiden puna puhuu haavalleni, se vastaa.”

Tulppaanien punaisuus, ikäänkuin niiden puna olisi erilaista kuin unikoiden. Unikot keinuvat sievästi tuulessa, houkuttelevat, viekottelevat. Niissä on sensuellia, hypnoottista voimaa. Tulppaanit taas ovat järkeviä kuin sairaanhoitajat, suoraryhtisiä, reippaita, kestäviä: tervehenkisiä. Punapukuisina hoitajattarina ne vahtivat, ja samalla täyttävät ilman mekastuksellaan; runon puhuja ei pääse enää liukumaan onnelliseen minättömyyteensä, ei-mihinkään, sillä punaiset tulppaanit vetävät huomion puoleensa. Tulppaanit ovat yhtä aikaa sekä muistutus kivusta että tervehenkisestä maailmasta, joka on olemassa lääkityn sairaalamiljööni ulkopuolella. Kenties myös siitä naiseudesta ja äitiydestä, jotka on kuorittu pois lakanoiden välistä.

Allison Wilkins tulkitsee artikkelissaan *Through the Beautiful Red: The Use of the Color Red as the Triple-Goddess in Sylvia Plath's Ariel* kuinka tulppaanit antavat runon puhujalle voimansa, jotta tämän sydän voi avautua ja sulkea ”punaisten kukkiensa kulhon vain rakkaudesta minuun.” Wilkins huomauttaa, että

runossa aiemmin mainittu vesi on lääkkein annettu kaste, mutta tulppaanit avaavat runon puhujan sydämen rakastamaan itseään, ja tällä kertaa

”[v]esi jota maistan on lämmintä ja merensuolaista,/ ja tulee maasta niin kaukaisesta kuin terveys.”

Wilkins tulkitsee tämän merensuolaisen veden (myyttiseksi) uudelleensyntymäksi, mutta itse tulkitseen ne kyyneliksi, tunteiksi, yhteydeksi itseen. Tulppaanit ovat todella sairaanhoitajia, ne tekevät enemmän kuin todelliset sairaanhoitajat, jotka

”ohittavat ohittamistaan, ei heistä ole vaivaa/ he kulkevat kuin lokit ohi mantereen valkeissa lakeissaan”.

Tulppaanit myös edustavat luonnon parantavaa voimaa, kevään voittoa talvesta, värin voittoa värittömyydestä; elämän voittoa kuolemasta.

”Ne ovat päässeet miehistä eroon, //karkeista, kömpelöistä tunareista, moukista./ Talvi on naisia varten – ”

Mietin: olisiko helpompaa astua lopullisesti ulos ihmissuhteiden mehiläispesästä, sulkea itsensä kennon ulkopuolelle, antaa haavojensa umpeutua, ehkä umpeutuisin itsekin, menettäisin haluni puhua, jakaa, olla haavoittuva?

Eron jälkeen tulee ensimmäinen kesä useaan vuoteen, ellei vuosikymmeneen, jolloin en laita kasvimaata. Minussa mikään ei kasva. Haluaisin tuntea käteni mullassa, mutta en jaksaa hoitaa enkä vaalia, tuskin edes itseäni. Suren pörriäisiä, joita varten kasvatin samettikukkia, kehäkukkaa, tuliunikoita, kosmoskukkia, krasseja, ruiskaunokkeja ja monia muita. Honteloita auringonkukkia eri väreissä. Purppuraisia salkopapuja ”Blauhilde”, jotka kukkivat liiloin orkideamaisin kukin. Kimalaisia, kukkakärpäsiä, mehiläisiä. Hyttysiä ja paarmoja tietysti. Elämän pörinää, josta astuin varjoon:

”Olen uupunut, olen uupunut – / valkea pilari veitsien pimennyksessä. /Olen taikurin aputyttö joka ei häviä.”

Vaikka olen hävinnyt sisältä, murentunut, raahaan silti kehoani mukana. Mutta ehkä minussakin kasvaa uusi itu, pimeän mustan kerroksen alla. En vain tiedä sitä, toisin kuin mehiläispesän kuningatar, joka

” [-] on hyvin älykäs. / Se on vanha, vanha, vanha, sen täytyy elää vielä vuosi, ja se /tietää sen. // Kun sormenpaksuisissa soluissaan uudet neitsyet // uneksivat kaksintaistelusta jonka voittavat väistämättä”.

Uudet puhtaat neitsyet, merkkeinä viattomuudesta ja uudesta alusta. Ehkä sellainen tulee. Yhden kesän vietän kesannolla, annan maaperäni uudistua.

Ärsyynnyn Ted Hughesin holhoavasta asenteesta:

”Sininen sopii sinulle paremmin. Sinisellä/ on siivet./ Kuningaskalastajan sinistä silkkiä San Franciscosta/ viikkasi raskautesi/ koetteleviin hyväilyihin./ Sininen oli hyvä hengettäresi – ei kuolemanhenki/ mutta sähköistetty, suojelija, huomaavainen./ Punaisessa kuopassa/ piileksit luunkliinistä valkeaa/ mutta jalokivi jonka menetit oli sininen.”

Rinnastanko sinisen neitsyt Mariaan ja äitiyteen? Olisiko Sylvian pitänyt pysyä kotona kilttinä sinipiikana ja unohtaa kirjoittaminen? En usko tähän assosiaatioon, koska tiedän Hughesin tukeneen vaimoaan urallaan. Sininen assosiotui Hughesille kenties mielenrauhana, luovuutena, äidillisen huolenpidon värinä, jota Sylvia olisi voinut kohdistaa myös itseensä. Kenties myös parantavien sähköshokkien sinenä? Mutta kyllähän Sylvia itsekin kirjoittaa sinisestä, tosin usein yhdessä punaisen kanssa. Sininen on Sylvian runossa tausta punaiselle, kuten runossa *Unikot lokakuussa*, jossa

” [-] nämä entiset suut huutavat ääneen/pakkasmetsässä, ruiskukkien aamuruskossa.”

Tai poikansa Nicholaksen syntymästä kertovassa runossa *Nick ja kynttilänjalka*, jossa sinivalon palaessa, ”[v]eri kukkii puhtaana/sinussa, rubiini./Kipu/ johon heräät ei ole sinun.”

Sininen ei ole Sylvialle elämän väri, ei kenties levonkaan. Runossaan *Kuu ja marjakuusi* kuvataan kuinka ”[k]irkossa pyhimykset ovat kaikki sinisiä/ kelluen hennoilla jaloillaan kylmien penkkien päällä/kädet ja jalat pyhydestä jäykkinä.”

Sininen vaikuttaa olevan Sylvialle nimenomaan aineetonta ilmaa, kirkollista teeskenneltyä pyhyttä, valoa, joka korvautuu punaisen aktiivisella, dynaamisella voimalla: Kuten teoksen nimiruno *Ariel* päättyy:

”Ja minä / olen nuoli, / kaste joka lentää/ itsetuhona, viettinä/ punaiseen // silmään, aamun kattilaan.”

Ymmärrän siniseen rakastunutta Maggie Nelsonia, joka kirjoittaa *Bluetsissa*: “We don’t get to choose what or whom we love, I want to say. We just don’t get to choose.”

Kyse on sekä kulttuurisesti jaetuista että yksityisistä assosiaatioista. Maggie jakoi kipunsa ja yksinäisyytensä sinisen kautta, Sylvialle se väri oli punainen. Siinä missä Maggien sininen on melankolista, intellektuellia, ylevää, pohdiskelevaa, vilvoittavaa, on Sylvian punainen kiihkoa, impulssia, energiaa, vaistoa sekä dynaamista liikettä, kutsua niin sekä elämään kuin kuolemaankin.

Pitelen käsissäni pientä paperipussia pioniuikon (*Papaver somniferum paeniflorum*) siemeniä. Niiden kukinnot muistuttavat pioneja, mutta siemenkoti ja lehdet ovat unikolle tyypilliset. Olen löytänyt värini, ja se on vaaleanpunainen, kaikissa hurmaavissa sävyissään. Minulle se symbolisoi lempeyttä, itsemyötätuntoa, haavoittuvaisuutta ja sisäistä rauhaa. En ehkä jaksa kirjoittaa runojani tai esseitä vaaleanpunaisen ympärille, mutta haluan kylvää kasvimaahan vaaleanpunaisen kedon, joka muistuttaa minua toipumisesta, unelmista, elämän yllätyksellisyydestä. Kuin väräjävä yökkösen henki vaaleanpunaisessa ruusustossa.

Plath, Sylvia (1965) *Ariel*. Suom. (1983) Kirsti Simonsuuri. Kirjayhtymä. Helsinki.

Päivi Savolainen asuu Kuopiossa, hän tekee kirjoittamisen pro gradua Jyväskylän yliopistossa.

Lukemisto:

Clark, Heather (2019) *P(l)athography: Plath and her biographers*. Teoksessa *Sylvia Plath in Context*. Saatavilla: <https://www.cambridge.org/core/books/sylvia-plath-in-context/plathographyplath-and-her-biographers/E329143810BDA6B2539F4BCA9542F25B>

Hughes, Ted. *Red*. <https://pluckthatpoem.wordpress.com/2014/06/22/red-by-ted-hughes/>

McClave, Heather (1980) *Troubled Bones*. *New England Review*, vol.2, no.3. Saatavilla:

[https://www.jstor.org/stable/40355326?read-](https://www.jstor.org/stable/40355326?read-now=1&refreqid=excelsior%3Ae3a25f9f1de3361f27a2dc4694f5cad9&seq=2#page_scan_tab_contents)

[now=1&refreqid=excelsior%3Ae3a25f9f1de3361f27a2dc4694f5cad9&seq=2#page_scan_tab_contents](https://www.jstor.org/stable/40355326?read-now=1&refreqid=excelsior%3Ae3a25f9f1de3361f27a2dc4694f5cad9&seq=2#page_scan_tab_contents)

Nelson, Maggie (2009) *Bluets*. Wave books.

Wilkins, Allison (2010) Through the Beautiful Red: The Use of the Color Red as the Triple-Goddess in Sylvia Plath's Ariel. Saatavilla:<https://scholarworks.iu.edu/journals/index.php/plath/article/view/4675>